

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ
UNIVERSITY “GOCE DELCEV” SH TIP
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES

**ОБРАЗОВАНИЕТО ВО XXI ВЕК
– СОСТОЈБИ И ПЕРСПЕКТИВИ –**

**МЕЃУНАРОДНА
НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
– ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ –**

**EDUCATION IN XXI CENTURY
– CONDITIONS AND PERSPECTIVES –**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC
CONFERENCE
– PROCEEDING BOOK –**

Штип, 24 – 25 Септември, 2015
Shtip, September, 24-25, 2015

fesconference@ugd.edu.mk

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ
UNIVERSITY “GOCE DELCEV” SHIP
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES

**ОБРАЗОВАНИЕТО ВО XXI ВЕК
– СОСТОЈБИ И ПЕРСПЕКТИВИ –**

**МЕЃУНАРОДНА
НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
Штип, 24 – 25 Септември, 2015**

– ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ –

**EDUCATION IN XXI CENTURY
– CONDITIONS AND PERSPECTIVES –**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC
CONFERENCE
Shtip, September, 24-25, 2015**

– PROCEEDING BOOK –

Штип, 2016

Издавач / Publisher

Универзитет „Гоце Делчев“ Штип University "Goce Delcev" - Stip
Факултет за образовни науки Faculty of Educational Science

За издавачот / For publisher

Проф.д-р Соња Петровска, декан / PhD Sonja Petrovska, Dean

Издавачки совет / Publishing council

проф. д-р Блажо Боев Prof. Blazo Boev, PhD
проф. д-р Лилјана Колева Гудева Prof. Liljana Koleva Gudeva, PhD
проф. д-р Кирил Барбареев Prof. Kiril Barbareev, PhD
проф. д-р Дејан Миравовски Prof. Dejan Mirakovski, PhD

Главен и одговорен уредник / Editor in chief

Проф.д-р Соња Петровска PhD Sonja Petrovska

Технички уредник / Technical Editing:

Доц. д-р Верица Јосимовска Ass. Prof. Verica Josimovska, PhD
Доц. д-р Билјана Попеска Ass. Prof. Biljana Popeska, PhD
Доц. д-р Деспина Сивевска Ass.Prof. Despina Sivevska, PhD
Славе Димитров Slave Dimitrov

Јазично уредување / Language Editor:

Виолета Карагунова / Violeta Karagunova (Macedonian language)
Снежана Кирова / Snezana Kirova (English language)

Дизајн / Design:

Славе Димитров

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

37"20"(082)(048.3)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција (2015 ; Штип)

Образованието во XXI век [Електронски извор] : состојби и
перспективи : книга на апстракти / Меѓународна научна конференција,
Штип, 24-25 септември, 2015 = Education in XXI century : conditions
and perspectives : book of abstracts / International scientific
conference, Shtip, September, 24-25, 2015. - Текст во PDF формат,
содржи 100 стр.. - Штип : Универзитет "Гоце Делчев", Факултет за
образовни науки = Shtip = University "Goce Delcev" Shtip, Faculty of
educational sciences, 2015

Начин на пристап (URL): <https://e-lib.uqd.edu.mk/naslovna.php>. -

Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 29.12.2015. -
Фусноти кон текстот

ISBN 978-608-244-275-4

1. Насп. ств. насл.. - I. International scientific conference
(2015 ; Shtip) види Меѓународна научна конференција (2015 ; Штип)

а) Образование - 21 в. - Зборници - Апстракти

COBISS.MK-ID 100254474

Organizers:

University "Goce Delcev" - Stip
Faculty of Educational Sciences
Republic of Macedonia

Organizing Committee:

Sonja Petrovska, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" in Stip, Republic of Macedonia

Todor Cepreganov, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" in Stip, Republic of Macedonia

Nikola Smilkov, Art Academy, University Goce Delcev Stip, Republic of Macedonia

Kiril Barbareev, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" in Stip, Republic of Macedonia

Despina Siveska, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" in Stip, Republic of Macedonia

Biljana Popeska, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" in Stip, Republic of Macedonia

Traje Stojanov, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" in Stip, Republic of Macedonia

Irena Kitanova, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" in Stip, Republic of Macedonia

Oliver Cackov, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" in Stip, Republic of Macedonia

Jadranka Runceva, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" in Stip, Republic of Macedonia

Verica Josimovska, Faculty of Educational Sciences, University "Goce Delcev" in Stip, Republic of Macedonia

Editorial board:

Ph.D Leonid F. Chuprov, Russian Academy of Natural History (RANH, Moscow), Chernogorsk, Russia

PhD Mark R. Ginsberg, College of Education and Human Development at George Mason University, Fairfax, Virginia, USA

Ph.D Ivan Prskalo, Faculty of Teacher Education, University of Zagreb, Croatia

PhD Milan Matijević, Faculty of Teacher Education, University of Zagreb, Croatia

Ph.D Sinisa Opic, University of Zagreb, Croatia

Ph.D Tamara Gazdic-Aleric, Faculty of Teacher Education, University of Zagreb, Croatia

PhD Zaharnytska Iryna Ivanivna, Institute of the Child Development, National Pedagogical Dragomanov University, Kiev, Ukraine

PhD, Lutsenko Iryna Oleksiivna, Department of Children's Creativity, Institute of the Child Development, National Pedagogical Dragomanov University, Kiev, Ukraine

PhD Sukhorukova Halyna Viktorivna, Department of Children's Creativity, Institute of the Child Development, National Pedagogical Dragomanov University, Kiev, Ukraine

PhD Kot Nataliia Mykhailivna, Department of Theory and History of Preschool Pedagogy, Institute of the Child Development, National Pedagogical Dragomanov University, Kiev, Ukraine

PhD Anna Studenska, Faculty of Ethnology and Educational Science, University of Silesia, Poland

Phd Alina Szczurek-Boruta, Faculty of Ethnology and Educational Science, University of Silesia, Poland

PhD Stojan Bogdanovic, University of Nis, Serbia

PhD Stojan Cenikj, Teaching Faculty, Vranje, University of Nis, Serbia

PhD Stana Smiljkovikj, Teaching Faculty, Vranje, University of Nis, Serbia

PhD Emina Hebib, Faculty of philosophy, Belgrade, Serbia

PhD Živorad Milenovic, Teaching Faculty, Ieposavic, University of Kosovska Mitrovica, Serbia

PhD Prof. Iliana Petkova, Faculty of Education, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Sofia, Bulgaria

PhD Trayan Popkochev, Sout-West University "Neofit Rilski" Blagoevgrad, Bulgaria

PhD Krasimira Mutavchieva, Trakiski Univerzitet, Faculty of Pedagogy, Stara Zagora, Bulgaria

PhD Eleonora Mileva, Teaching Faculty, National Sports Academy "Vasil Levski", Sofia, Bulgaria

PhD Anzhelina Yaneva, Sports Department, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Sofia, Bulgaria

PhD Veselina Ivanova, Faculty of Education, Trakia University, Stara Zagora, Bulgaria

PhD Elka Kirilova Yanakieva, Faculty of pedagogy, Southwest University of Neophyte Rilski, Blagoevgrad, Bulgaria

PhD Margarita Koleva, Faculty of pedagogy, Southwest University of Neophyte Rilski, Blagoevgrad, Bulgaria

PhD Nino Mihajlov, Faculty of pedagogy, Southwest University of Neophyte Rilski, Blagoevgrad, Bulgaria

PhD Tatjana Novovic, Faculty of Philosophy, University of Niksic, Montenegro.

PhD Sonja Petrovska, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Emilija Petrova Gorgeva, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Snezana Mirascieva, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Snezana Stavreva Veselinovska, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Stevan Aleksoski, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Blaze Kitanov, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Nikola Smilkov, Art Academy, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Todor Cepreganov, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Snezana Jovanova Mitkovska, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Kiril Barbareev, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Despina Sivevska Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Biljana Popeska, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Trajce Stojanov, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Trajce Nacev, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

PhD Stojko Stojkov, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia

MSc Snezana Kirova, Faculty of Philology, University Goce Delcev Stip, Macedonia

MSc Lence Nasev, Academy of Music, University Goce Delcev Stip, Macedonia

LADIES AND GENTLEMEN, DEAR GUESTS!

With great honor and pleasure I welcome You on behalf of all teachers, associates, employees and students of the Faculty of Educational Sciences at the University "Gotse Delchev" in Shtip and I wish You pleasant moments during this solemn event organized to mark 20 years of university education of teachers.

But in fact, the Faculty of Educational Sciences basis its twenty years of existence on 146 year continuous development of formal education of teachers and preschool teachers in the region. The achievements of the Pedagogical-Seminary school founded in 1869, the existence of which is linked to the name of the creator of the first primer and the first textbook for teachers - School Pedagogy - Josif Kovachev, and to the name of the great teacher Gotse Delchev, followed by the School for Teachers established in 1946, Higher Pedagogical School founded in 1959, and the Pedagogical Academy (1961) are woven into the tradition and development of our Faculty.

In 1995 the two-year formal education of teachers and preschool teachers developed into four-year university studies.

In 2007 the Pedagogical Faculty became part of the State University "Goce Delchev" in Shtip, said to be the fastest growing university in Macedonia.

Following the global trends in teacher education, modern trends in education policymaking in Europe and in the world, respecting the knowledge of the history of civilizations as an important intellectual resource for social development, as well as scientifically and experientially diagnosed educational challenges that have emerged as a result of deep changes of values in our society and globalization trends (scientific, educational, technological, and economic) the Faculty of Educational Sciences has designed study programs for I, II and III cycle of studies in accordance with the organizational - pedagogical quality standards in compliance with the principles of the Bologna Declaration and European credit-transfer system with a high level of recognition in the area of European Higher Education.

If 20 years ago our Faculty started to implement teaching with 5 PhDs and 3 masters as regular employees, today we can proudly say that our academic community is comprised of 20 PhDs and one master.

Today our students have the opportunity to educate themselves at the faculty which sees its future as a continuous development aimed at:

- Strengthening and expanding international partnerships
- Popularization of mobility of students and staff,
- Internationalization and improvement of scientific research work,
- Improvement of pedagogical approaches to teaching and links with practice, putting students at the center of the educational process.

Ladies and Gentlemen,

I take this opportunity to thank you for coming today to celebrate with us the teaching profession and our contribution to it.

We are quite aware that the road to success is long and winding and it is easier to travel with joint forces. That is why we wanted to mark this celebration by organizing a scientific conference dedicated to education in the 21st century. Let us share our knowledge, understanding and experiences regarding the situation and perspectives and suggest possible ways of modernization. 89 papers have been submitted and there are authors from 8 countries. This is really promising!

Once again, I wish you all a warm welcome and successful work.

Dean,
Prof. d-r Sonja Petrovska
24. 09. 2015., Stip

ПОЧИТУВАНИ ...

Со голема чест и задоволство, Ве поздравам во името на сите наставници, соработници, вработени и студенти на Факултетот за образовни науки при Универзитетот Гоце Делчев во Штип и Ви посакувам пријатни моменти во текот на оваа свечена манифестација организирана по повод 20 годишно факултетско образование на наставници и воспитувачи.

Факултетот за образовни науки своето постоење го темели на 146 годишниот континуиран развој на формалното образование на наставници и воспитувачи на овие простори. Во традицијата и развојот на нашиот факултет се вткаени достигнувањата на Педагошко-богословското училиште основано во 1869 год. Со чие постоење се врзува името на творецот на првиот буквар и првиот учебник за наставници – Школска педагогија – Јосиф Ковачев, и името на големиот учител Гоце Делчев, па Учителската школа основана во 1946 год, Вишата педагошка школа формирана во 1959 год, Педагошката академија (1961 год.).

Во 1995 година формалното двегодишно образование на наставници и воспитувачи прераснува во четиригодишно факултетско образование.

Во 2007 година Педагошкиот факултет стана дел на државниот Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, кој го носи епитетот најбрзорастечки Универзитет во Р Македонија.

Следејќи ги глобалните тенденции во образованието на наставници, современите тенденции во креирањето на образовните политики во Европа и во Светот, респектирајќи ги знаењата за историјата на цивилизациите како значаен интелектуален ресурс за општествениот развој, како и научно и искусствено дијагностицираните воспитни предизвици кои се појавија како резултат на длабоките вредносни промени во нашето општество и глобализациските тенденции (научни, образовни, техничко-технолошки, економски) ФОН дизајнираше студиски програми за I, II и III циклус на студии согласно организациско –

педагошки стандарди за квалитет, согласно принципите на Болоњската декларација и Европскиот кредит-трансфер систем, со високо ниво на препознатливост во Европскиот високообразовен простор.

Ако пред 20 години нашиот факултет започна да ја реализира наставата и вежбите со 5 доктори на науки и 3 магистри, како редовно вработени, денес со гордост можеме да кажеме дека оваа академска заедница ја сочинуваат 20 доктори на науки и 1 магистер.

Денес нашите студенти имаат можност да се образуваат на факултет кој својата иднина ја гледа како континуиран развој во насока на:

- зајакнување и проширување на меѓународните партнерства,
- омасовување на мобилноста на студентите и на вработените,
- интернационализација и подобрување на научно-истражувачката работа,
- унапредување на педагошките пристапи во наставата и врските со практиката, поставувајќи ги студентите во центарот на образовниот процес.

Почитувани присутни,

Ја користам оваа прилика, да ви се заблагодарам што дојдовте денес заеднички да го чествуваме учителското дело и нашиот придонес во него.

Ние сме сосема свесни дека патот до успехот е долг и кривулест но и дека полесно се патува со заеднички сили. Затоа ова наше празнување сакавме да го одбележиме со Научна конференција посветена на образованието во 21 век, да ги споделиме нашите знаења, разбирања и искуства во врска со состојбите и перспективите како и да предложиме можни начини за негово осовременување.

Уште еднаш, На сите Ви посакувам топло добредојде и успешна работа!

Декан,

Проф. д-р Соња Петровска

24. 09. 2015. година Штип

TABLE OF CONTENTS

1. СО КВАЛИТЕТНИ ПРОМЕНИ ДО ПОКВАЛИТЕТНО УЧИЛИШТЕ Блаже КИТАНОВ	5
2. LANGUAGE CULTURE – A SEGMENT OF LANGUAGE EDUCATION Violeta NIKOLOVSKA	9
3. RESEARCH TRENDS IN EDUCATION IN MULTICULTURAL ENVIRONMENTS IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA Elizabeta TOMEVSKA-ILIEVSKA, Emilija SIMONOVSKA JANACKOVSKA, Sadudin SADIKI	15
4. USING AUTOMATIC TEXT CATEGORIZATION TECHNOLOGIES IN THE MODERN EDUCATIONAL PROCESS Anna GLAZKOVA	23
5. THE ROLE OF BUSINESS SCHOOL IN THE POST-GRADUATE EDUCATIONAL SYSTEM Nikita RAVOCHKIN	27
6. FORMATION OF ETHICAL RULES (CODE) IN PRESCHOOLERS THROUGH THE BULGARIAN CHILDREN'S FOLKLORE GAMES Julia DONCHEVA	32
7. FORMATION OF HUMAN POTENTIAL: INSTITUTIONAL MECHANISMS AND POLICIES Stanka RINKOVA	36
8. THEORETICAL FORMULATION AND SCIENTIFIC JUSTIFICATION OF THE PROBLEM OF TRAINING TEACHERS IN TECHNICS, TECHNOLOGY AND ENTREPRENEURSHIP Tsvetana KOSTADINOVA ANTIPESHEVA	41
9. INTERACTIVITY IN TEACHING STUDENTS MODERATORS Kosta KOSTOV, Silvia KYUCHUKOVA, Hristina MILCHEVA	45
10. EVALUATION OF STUDENTS' LEARNING UNDER THE PRISM OF EXPECTED OUTCOMES Teuta SHABANI, Suzana NIKODINOVSKA BANCOTOVSKA	49
11. COMMUNICATION IN THE TEACHING PROCESS. INTERACTIVE NATURE OF COMMUNICATION Valentina VASILEVA	57
12. PHYSICAL ACTIVITY OF 3-4 YEARS OLD CHILDREN IN KINDERGARTEN Filip SHABANSKI	60
13. MACEDONIAN LANGUAGE IN SECONDARY EDUCATION Liljana MAKARIJOVSKA, Zhaklina GJORGIJOSKA	64
14. STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS TEACHING GRAMMAR IN THE FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM Vesna KOCEVA, Marija TODOROVA	69
15. FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM ANXIETY Marija TODOROVA, Vesna KOCEVA	75
16. TEACHERS AS A FACTOR FOR THE DEVELOPMENT OF KEY COMPETENCE CULTURAL EXPRESSION AMONG STUDENTS Svetlana PANDILOSKA GRNCHAROVSKA, Fadbi OSMANI, Gordana STANKOVSKA	82
17. INTRODUCTION OF THE DUAL SYSTEM IN THE BULGARIAN VOCATIONAL EDUCATION – REALITY AND CHALLENGES Svetlana NIKOLAEVA	86

18. THE VALUES OF EDUCATIVE FUNCTION IN RELATION PARENT-SCHOOL Ardita CEKA, Rabije MURATI	89
19. ELECTRONIC VERSUS TRADITIONAL TEST FOR MATHEMATICS IN PRIMARY SCHOOLS Katerina PANEVA	93
20. THE SIGNIFICANCE OF LOCALLY DEVELOPED EDUCATIONAL SOFTWARE IN THE PROCESS OF SCHOOLS' COMPUTERIZATION Olga SAMARDJIKJ JANKOVA	99
21. THE ACTIVITY OF MUSICAL GAMES FOR CHILDREN Mujeser ILJAZI	105
22. THE PATIENT IN THE PROCESS OF LEARNING IN HIGHER MEDICAL SCHOOL Silvia KYUCHUKOVA	110
23. INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN TEACHING MUSIC EDUCATION Lence NASEV	113
24. LEISURE TIME AND SPORT ACTIVITIES OF STUDENTS FROM THE FACULTY FOR PRESCHOOL AND PRIMARY SCHOOL EDUCATION AT SOFIA UNIVERSITY "ST. KLIMENT OHRIDSKI" – BULGARIA Georgi IGNATOV	116
25. PLACE OF LIVING AS A FACTOR IN ORGANIZING STUDENTS' LEISURE TIME Despina SIVEVSKA, Biljana POPESKA	122
26. METHODOICAL APPROACH TO LEARNING ABOUT THE HOLOCAUST BY THE MODEL OF YAD VASHEM SCHOOL Zhivorad MILENKOVIC	129
27. A HERMENEUTIC READING OF A POETIC LITERARY WORK DURING IMPLEMENTATION OF A LESSON Milena RISTOVA-MIHAJLOVSKA	136
28. SOME GUIDELINES FOR INTELLECTUAL PREPARATION DURING PHYSICAL CONTACT BETWEEN THE INSTRUMENT AND THE PIANIST Angele MIHAJLOVSKI	142
29. IMPLICATION OF EFFECTIVE SCHOOL MANAGEMENT FOR THE CONTINUING PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS Kristinka OVESNI, Emina HEBIB, Vera RADOVIĆ	148
30. THEORIES, SOCIAL EXPERIENCES AND PRACTICE IN INTERCULTURAL PEDAGODY Alina SZCZUREK-BORUTA	157
31. TEACHERS' ASSESSMENTS OF CERTAIN CURRICULAR DETERMINANTS IN PRIMARY SCHOOL Milan MATIJEVIĆ, Siniša OPIĆ, Goran LAPAT	162
32. THE SOCIO-POLITICAL IMPACT OF THE NEW SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL TRENDS IN ARCHAEOLOGY, HISTORY AND RELATED FIELDS Ljuben TEVDOVSKI	172
33. THE PRACTICE OF TAEKWONDO AS A PREDICTOR OF MOTOR ABILITIES Ivan PRSKALO, Anamaria RADIĆ	178
34. THE RELATION MOTIVE - TEACHING CONTENT IN STIMULATING COGNITIVE ABILITIES THROUGH ARTISTIC ACTIVITIES AT PRESCHOOL AGE Maja RAUNIK KIRKOV	182
35. CONTEMPORARY ADULT LITERACY MODELS Elena RIZOVA, Zoran VELKOVSKI	188

36. COMPARATIVE ANALYSIS OF PROGRAMS FOR PRE-SCHOOL EDUCATORS IN EUROPE Kiril BARBAREEV, Alma TASEVSKA	196
37. INCLUSIVE EDUCATION - ROLE OF THE TEACHER AND BENEFITS Sonja PETROVSKA	203
38. THEORETICAL APPROACHES TO MODERN INTERPRETATION OF PEDAGOGY OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS Eleonora MILEVA	210
39. POSTMODERN CONCEPTS OF FOUCAULT'S EDUCATION AND ITS RELATIONSHIP WITH DISCIPLINE Kushtrim AHMETI	215
40. ECOLOGY – A NECESSARY FACTOR IN TEACHING METHODS FOR NATURE AND SOCIETY STUDIES FOR FORMING A RESPONSIBLE PERSON Oliver CACKOV, Tatjana GREGOVA	219
41. THE ISSUE OF RESPECTING THE DEVELOPMENTAL POSSIBILITIES AND ACTIVITY-PLANNING IN EARLY CHILDHOOD DEVELOPMENT Alma TASEVSKA, Kiril BARBAREEV	223
42. INTEGRATION OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES INTO PRESCHOOL EDUCATION Tatyana V. NIKULINA	228
43. WHAT SHOULD MODERN SCHOOL LEARN Snezana KIROVA, Dragana KUZMANOVSKA, Biljana IVANOVA	233
44. EDUCATIONAL FUNCTION OF THE SCHOOL IN CONTEMPORARY SOCIETY Emilija PETROVA GORGEVA, Mitko KOCEV	238
45. SOME METHODS IN TEACHING PHYSICAL AND HEALTH EDUCATION Marjan MALCEV	243
46. REVIEW OF ADOLESCENT LITERATURE THROUGH COMPARATIVE ANALYSIS OF THE NOVELS "THE BLUE PATH OF LOVE" BY METODI MANEV AND "VOICE OF LOVE" FROM GROZDANA OLUJIC Jovanka DENKOVA	247
47. INTERPRETATION OF A LYRIC POEM IN IV AND V GRADE Blaze KITANOV, Irena KITANOVA	253
48. TRAINING EFFICIENCY OF CYCLISTS SPECIALIZED IN ROAD CYCLING Ivan KOLEV	258
49. PHYSICAL EDUCATION AND DIAGNOSTIC PROCEDURES Veselina IVANOVA, Galena TERZIEVA	262
50. PROTECTION OF IMMOVABLE CULTURAL HERITAGE THROUGH EDUCATING STUDENTS OF PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION Trajce NACEV, Dragan VESELINOV	265
51. FORMATION OF TOLERANCE IN ADOLESCENTS Valentina VASILEVA	271
52. NEW EDUCATIONAL POLICIES AND THEIR REFLECTIONS ON SOCIAL DEVELOPMENTS Daniela KOCEVA, Snezana MIRASCIEVA	275
53. PRESENCE OF ENTREPRENEURSHIP IN PRIMARY EDUCATION IN MACEDONIA Lulzim MEHMETI	280
54. CONSONANT /J/ IN COLLOQUIAL SPEECH AND ITS IMPACT ON WRITING Blaga PANEVA	284
55. METHODOLOGICAL STRUCTURE OF A LESSON FOR INTERPRETATION OF A FAIRY TALE Irena KITANOVA	289

56. THE INFLUENCE AND THE EFFECTIVENESS OF FORMATIVE ASSESSMENT AND THE FEEDBACK IN STUDENTS' SUCCESS AND ACHIEVEMENTS Valdeta ZENUNI-IDRIZI	294
57. AESTHETIC EDUCATION OF EDUCATORS AS A FUTURE CHALLENGE Valentina PAJAZITI, Vlora MARKU-TUQI	299
58. SOCIAL AND COMMUNICATIONAL-INTERACTIVE COMPETENCES OF TEACHERS AND STUDENTS IN EDUCATION Florina SHEHU	302
59. INFLUENCE OF MEDICINES ON THE COGNITIVE SKILLS OF CHILDREN WITH CHRONIC DISEASES Elena IVANOVA BUYUKLIEVA	308
60. THE SPIRITUAL ASPECT OF HUMAN DEVELOPMENT AND THE EDUCATION IN XXI CENTURY Eleonora PENCHEVA	312
61. RESEARCH IN TEACHING PRACTICE Snezana JOVANOVA-MITKOVSKA	316
62. HOW ARE PEACE AND TOLERANCE REPRESENTED IN HISTORY TEXTBOOKS FOR PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION Todor CEPREGANOV, Sonja NIKOLOVA	324
63. ETHICS AS TEACHING Trajce STOJANOV	330
64. RISK ASSESSMENT OF HYGIENIC AIR QUALITY UPON PRESCHOOL CHILDREN'S HEALTH IN KINDERGARTEN "VERA CIRIVIRI TRENA" IN SHTIP Snezana STAVREVA VESELINOVSKA	335
65. ABOUT SOME EDUCATIONAL GOALS IN TEACHING-SOCIO-CULTURAL PROBLEM OR A CHALLENGE MODERN EDUCATION Snezana MIRASCHIEVA, Emilija Petrova GJORGJEVA, Daniela KOCEVA	339
66. ESCAPE FROM THE WAR –TIME IN THE UNCERTAINTIES OF LIFE TO REFUGEE IN BULGARIA. FUNDAMENTAL RIGHTS OF PERSONS SEEKING INTERNATIONAL PROTEKTION IN TERMS OF THE BUREAUCRATIC SYSTEM IN BULGARIA Pavlin PETROV	344
67. HIGHER EDUCATION IN THE PERIOD OF TRANSITION Verica JOSIMOVSKA	353
68. RESEARCH OF THE CONFLICT ZONES IN THE SYSTEM OF INTERPERSONAL RELATIONSHIPS OF THE CHILD BY THE METHODOLOGY OF RENE GILLE Julia DONCHEVA	356
69. CLASSROOM SOCIAL CLIMATE Despina SIVEVSKA	360
70. COMPATIBILITY OF PRESCHOOL AND PRIMARY SCHOOLA IN R. MACEDONIA Snezana JOVANOVA-MITKOVSKA, Biljana POPESKA	366
71. THE IMPORTANCE OF THE CAREER CONSELING PROCESS Tanja ATANASOSKA, Biljana CVETKOVA DIMOV, Ana GJORGJEVA	376
72. ROLE OF MANAGEMENT IN IMPLEMENTING EDUCATION INCLUSIVE POLICIES Sadete TERNAVA-OSMANI, Voglushe KURTESHI	380
73. WHICH FACTORS ACCORDING TO THE PARENTS AFFECT THE EDUCATION OF CHILDREN Voglushe KURTESHI	385

74. THE PHILOSOPHICAL PARADIGM OF SIGMUND FREUD Slobodan MARKOVIC	370
75. EDUCATIONAL NEEDS AND ACHIEVEMENTS OF ROMA CHILDREN AND OTHER CHILDREN FROM MARGINAL ETHNIC GROUP IN RM Stevan ALEKSOVSKI	377
76. COMMUNICATIVE-PEDAGOGICAL FEATURES OF COMMUNICATION IN THE EDUCATIONAL PROCESS-COMMUNICATIVE COMPETENCE Biljana GRAMATKOVSKI, Jasminka KOCHOSKA	387

UDK: 379.8.092-057.875(497.711)

PLACE OF LIVING AS A FACTOR IN ORGANIZING STUDENTS' LEISURE TIME

Despina SIVEVSKA¹
Biljana POPESKA²

Abstract

In order to determine the differences in the manner of spending leisure time of students from the Faculty of Educational Sciences regarding their place of residence as one of the key factors in organizing the students' free time, we conducted a research on a sample consisting of 108 respondents, students of the Faculty of Educational Sciences in Stip, Macedonia.

The research was conducted using a questionnaire. The results obtained were analyzed and presented using descriptive statistics: frequency (f), percentage (%) and non-parametric procedure: t-test. The results show that the location of the Faculty has no significant role in the organization of students' leisure time.

Keywords: *leisure time, students, place of living, differences.*

МЕСТОТО НА СТУДИРАЊЕ КАКО ФАКТОР ВО ОРГАНИЗИРАЊЕТО НА СЛОБОДНОТО ВРЕМЕ НА СТУДЕНТИТЕ

Апстракт

Со цел да се утврдат разликите во однос на користењето на слободното на студентите од ФОН во однос на местото на живеење како еден од клучните фактори во организирањето на слободното време на студентите, реализиравме истражување на примерок од 128 испитаници, студенти на Факултетот за образовни науки во Штип, Р.Македонија. Истражувањето е реализирано со примена на анкетен прашалник. Добиените резултати се анализирани и презентирани со примена на дескриптивна статистика: фреквенции (f), проценти (%) и непараметриска постапка: t-тест. Добиените резултати покажуваат дека местото каде е лоциран факултетот нема значајна улога во организацијата на слободното време на младите.

Клучни зборови: *слободно време, студенти, место на лоцираност на факултетот, разлики.*

Вовед

Слободното време е едно од најважните социјални категории, а воедно и проблем со кој мора квалитетно да се соочи современата цивилизација доколку би сакала да се насочи кон квалитетен развој на животот на младите. Тоа е општествено условено, има своја содржина, целисходно е и вредносно обоено. Во слободното време секој поединец ги бира содржините и активностите со кои сака да се занимава според неговите интереси, желби, потреби и склоности.

Секоја активност во слободното време содржи своја развојна и самоактуелизирачка и примарно-превентивно улога. Доколку со воспитно делување во слободното време се постигнат резултати во воспитанието за слободното време, па активностите во слободното време станат потреба за самоактуелизација на младите, тогаш активностите во слободното време ќе ги исполнат двете наведени улоги. Меѓутоа кога од различни причини, субјективни и/или објективни, просторот на слободното време стане „полигон“ за досада и „празно време“, тогаш во прашање се доведува неговата развојна улога и сепотребно е да се бара итна социјално-педагошка интервенција како не би дошло до поголеми пореметувања кои би ги почувствувал и поединецот, како и самото општество.³

¹ University "Goce Delchev", Shtip, R. Macedonia, despina.sivevska@ugd.edu.mk

² University "Goce Delchev", Shtip, R. Macedonia, biljana.popeska@ugd.edu.mk

³ <http://novovrijeme.ba/izet-pehlic-mali-broj-mladih-kvalitetno-provodi-slobodno-vrijeme/>

Преку слободното време, било тоа да било организирано или не, младите личности, а особено оние кои се во развој, може да задоволат одредени свои потреби (потребата за дружење, афирмација, припадност..), да се развијат одредени компетенции (меѓучовечки, комуникациски, мотивациски...). Позитивното користење на слободното време нуди можности за „комплетирање на личноста, позитивно влијае на здравјето, физичкиот и менталниот развој, на позитивно обликување на цртите на личноста, на креативноста и создавањето побогата содржина на животот. Со активностите со кои е исполнето слободното време се стекнува повисок степен на општо и стручно образование, се помага во развојот на диспозициите, афинитетите, тоа е еден од неизбежните услови за развивање на физички, интелектуални, естетски, работни, технички, морални и социјални квалитети на една сестрано развиена личност“ (Simleša, 1983, Tomić, Hasanović, 2007).

За разлика од минатото, денешните млади имаат поголеми можности и поголем избор, но истовремено и поголем проблем како да се избере она што е вистинско и со тоа (избраното) да се биде среќен и задоволен. Општо се развива, а особено преку медиумите, нова филозофија на живот на потрошувачко општество (споредувајќи се со најмоќните, да се има се, веднаш и по секоја цена) во кое бледнеат вистинските вредности и резултатот е изгубеност на младите во желбата да се биде “cool” и “in”. Современото општество и наметнатиот брз ритам го менуваат начинот и содржините на поминување на слободното време. Се воочува потребата за активно учество, бидејќи современиот начин на живот се карактеризира со изразито намалени телесни активности и пасивност на поединецот. Во иднина се очекува и слободното време кое ќе го имаме на располагање да биде обележје на потрошувачката култура.

Младите претставуваат еден вид „огледало“ во кое може да се препознаат одразите на сите релевантни институции кои учествуваат во обликувањето на нивниот идентитет. Преку процесот на идентификација, интериоризација и асимилација младите ги прифаќаат темелните ставови и го формираат своето однесување. Затоа за разбирање и просудување на младите треба да се воочи и кои духовни, морални и културни фактори влијаат на обликувањето на животното искуство на младите: нивниот стил на живот, нивното поимање на доброто и злото, нивните вредности кон животот. Со површна анализа на современите тенденции во општеството лесно можеме да се увериме дека преовладува: морален релативизам, плуразлизам на вредности, субјективизам, слобода и автономија без одговорности, толеранција која се граничи со релативизам и индиферентност. Последиците на таквите тенденции најдрастично се отсликуваат токму преку однесувањето на младите генерации. Периодот на адолесценција и младост е токму период од животот во кој се стекнуваат клучни способности за начинот на минење на слободното време.

Методологија на истражување

Истражувањето на феноменот на слободното време има само една примарна цел, а тоа како истото подобро да се организира и квалитетно да се искористи. Активностите со кои младите го исполнуваат своето слободно време треба да бидат врв на остварување и среќа, но истовремено и место за нивен развој во секое поле. Изборот на содржините и активностите со кои е исполнето слободното време на младите зависи од повеќе субјективни и објективни фактори: интерес, желба, афинитет, степен на образование, понуда, социо-економски статус, место на живеење итн.

Предмет на ова истражување се студентите од Факултет за образовни науки во Штип и Струмица, односно нивните ставови за содржините и активностите со кои е исполнето нивното слободно време, за улогата на универзитетот во организирањето на слободното време, како и ставовите за нивната физичка активност во слободното време.

Целта на истражувањето произлегува од претходно дефинираниот предмет и се однесува на утврдување на разликите во искористувањето на слободното време на студентите во зависност од специфичностите на местото каде е лоциран факултетот.

Истражувањето е реализирано на примерок од 128 испитаници, студенти од прва до четврта година на Факултетот за образовни науки (ФОН) во Штип (97 испитаници) и во Струмица (31 испитаници), студенти на насоките одделенска настава и предучилишно воспитување. Истражувањето беше реализирано во текот на месец мај, во учебната 2014/15 година.

За целите на истражувањето беше користена техниката анкетен прашалник. Добиените резултати се анализирани и презентирани со примена на дескриптивна статистика: фреквенции (f),

проценти (%) и непараметриска постапка: t-тест. Податоците добиени со истражувањето се обработени со помош на статистичкиот пакет SPSS 19.

Резултати и дискусија

Добиените резултати за подобра прегледност се групирани во три целини: користење на слободното време, улогата на Универзитетот во користењето на слободното време и физичката активност во тек на слободното време.

1. Користење на слободното време

Постојат мноштво на фактори кои учествуваат во процесот на креирање на средина за квалитетно развивање на младите. На прво место е секако семејството како примарен воспитен контекст, потоа и предучилишните уставнови, училиштето, локалната заедница, разните владини и невладини организации и здруженија, спортски клубови, медиумите, врсниците и сл. Улогата на сите фактори: родители, воспитувачи, наставници, градинки, училишта, универзитети, медиуми е да создаваат услови, да понудат помош во осмислувањето на слободното време и да делуваат на младите да ги зајакнат своите вештини и компетенции кои ќе им овозможат квалитетно и среќно да живеат во своето време. Во истражувањето се опфатени вкупно 128 студенти (75,8% се од Штип, 24,2% од Струмица), од кои 71,1 % се од женски пол, и во најголем процент (52,3%) се трета година на студии и најголем дел од нив (46,9%) се со *многу добар* просечен успех од средно образование.

Во однос на прашањето *Кој ве издржува на студии*, најголем дел (93,8%) од нив одговориле дека ги издржуваат родителите. Начинот на кој се обезбедува егзистенцијата на студентите во текот на студирањето е од голема важност за количината на слободно време на студентот, начинот на кој истото го користи и содржините со кои слободното време ќе биде исполнето од причина што најголем дел од содржините на слободното време бараат одредена финансиска поткрепа. Исто и на прашањето *Во тек на студиите живеам со*, повторно најголем дел (55,5%) одговориле дека живеат со родителите.

Добиените резултати, односно високи 93,8% од студентите се издржувани од родителите од една страна укажува на можност за повеќе слободно време на студентот и преокупација единствено со студии, но од друга страна посочува на условеност на изборот на содржините во слободното време и начинот на нивното користење во зависност од месечните примањата на родителите.

На прашањето *Што ви е основна преокупација (активност) во текот на студиите* голем процент (64,1%) одговориле дека е *забава и учење*. Во однос на количината на слободното време кое го имаат во текот на денот најголем дел одговориле дека имаат *4-5 часа* во текот на денот (34,3%), додека на факултет најголем дел од нив поминуваат *4-5 часа* (90,6%).

Во однос на прашањето *Со кои активности најчесто ви е исполнето слободното време дома*, од повеќето понудени одговори, најголем дел одговориле дека тоа е *одмор, слушање музика, спиење* (25%), додека на прашањето *Со кои активности најчесто ви е исполнето слободното време вон дома*, студентите од повеќето понудени одговори, одговориле дека тоа е *дружење, забава, седенки, посети* (57%)

Со цел да утврдиме дали постојат разлики во начинот на користење на слободното време, како и активностите со кои е исполнето истото меѓу студентите од двата различни града каде е лоциран факултетот го користевме t-тестот. Добиените резултати не покажаа статистички значајни разлики во анализираните одговори, што упатува на заклучокот дека местото во кое е лоциран факултетот не игра важна улога во организирањето на слободното време на младите, можеби од причина што компарацијата се вршеше меѓу две градски средини, Штип и Струмица. Статистички значајни разлики на ниво 0.01 се забележани единствено во одговорите на две варијабли и тоа во однос на местото каде се сместени во текот на студирањето и посетата на кино. На прашањето *Каде сте сместени во тек на студирањето*, најголем дел од студентите кои студираат во Штип од петте понудени одговори, одговориле дека се сместени во *студентски дом*, додека студентите кои студираат во Струмица одговориле дека се сместени заедно со нивните *родители*.

Во релација со претходните прашања, се и одговорите на прашањето *колку често студентите посетуваат кино, театар, концерти, дискотеки, изложби, музеи, галерии и спортски натпревари*. Од добиените одговори може да се види дека студентите одговориле дека *никогаш* не

постеуваат театар (32,8%), изложби (46,1%) и музеи и галерии (43%). Додека 1-2 пати во годината посетуваат концерти (52,3%) и спортски натпревари (24,2%). Најголем процент (43,8%) од нив одговориле дека дискотеки посетуваат 1-2 неделно. Статистички значајна разлики на ниво од 0,01 добивме само кај одговорите на студентите во однос на честота за посета на кино. Имено, студентите кои студираат во Штип, кино посетуваат повеќе пати во годината, додека студентите кои студираат во Струмица одговориле дека *никогаш* не посетиле кино (прилог табела 1).

Табела 1. Разлики меѓу студентите

прашање	Локација на ФОН	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	t	df	Sig. (2-tailed)
Каде сте сместени во тек на студирањето	Штип	97	2,48	1,444	,147	-3,305	121	,001**
	Струмица	31	1,26	,815	,146			
Колку често посетувате: кино	Штип	95	3,75	1,176	,121	4,497	126	,000**
	Струмица	28	4,54	,838	,158			

*p < 0,05 **p < 0,01

2. Улогата на Универзитетот во користењето на слободното време

Универзитетот, со активностите кои ги нуди, може да влијае на начинот на кој младите, студентите, го поминуваат своето слободно време. Меѓутоа одговорите кои ги добивме од студентите во однос на претходната констатација зборуваат поинаку. Имено на прашањето *Дали на вашиот универзитет се понудени содржини и активности со кои би го исполниле вашето слободно време* голем процент одговориле негативно (60,2%), односно дека универзитетот не им нуди доволно активности со кои би го исполниле своето слободно време. Во ист контекст се и одговорите на следното прашање: *Дали сте задоволни од содржините и активностите кои ви ги нуди вашиот универзитет за пополнување на вашето слободно време*. Од понудените одговори поголем процент се делумно задоволни (43,8%), додека останатите не се задоволни (41,4%), а само мал дел од ни (14,8%) се задоволни од понудата.

Статистички значајни разлики меѓу двете групи на студенти, со примената на t-тестот, забележавме во однос на прашањата: *Кои од содржините и активностите кои ги нуди универзитетот ги посетувате/се вклучувате во вашето слободно време* и *Колку често ги посетувате активности кои ги нуди вашиот универзитет за пополнување на вашето слободно време*. Добиените разлики се на ниво на значајност од 0.01 ($p < 0,01$). Во однос на првото прашање, најголем дел од студентите кои студираат во Штип одговориле дека посетуваат спортски активности и натпревари, додека студентите кои студираат во Струмица – зимувања и летување.

Додека кај второто прашање: *Колку често ги посетувате активности кои ги нуди вашиот универзитет за пополнување на вашето слободно време*, студентите кои студираат во Штип одговориле дека тоа го прават често, додека студентите кои студираат во Струмица – никогаш не ги посетуваат активностите кои ги нуди универзитетот со цел исполнување на нивното слободно време. (прилог табела 2)

Табела 2.

Разлики меѓу студентите во однос на нивните ставови за улогата на Универзитетот во организацијата на слободното време

прашање	Локација на ФОН	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	t	df	Sig. (2-tailed)
Кои од содржините и активностите кои ги нуди универзитетот ги посетувате/се вклучувате во вашето слободно време	Штип	81	2,80	1,391	,155	-3,127	103	,002**
	Струмица	24	3,79	1,250	,255			
Колку често ги посетувате активности кои ги нуди вашиот универзитет за пополнување на вашето слободно време	Штип	96	1,72	,879	,090	-3,066	125	,003**
	Струмица	31	2,29	,973	,175			

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$

3. Физичката активност во слободното време

Во оваа категорија на прашања не забележавме дека постојат статистички значајни разлики во одговорите на студентите на студентите од двете групи. Единствено разлика на ниво на значајност од 0.01 ($p < 0,01$) е забележана кај прашањето *Сметате ли дека начинот на кој го користите слободното време влијае на формирање на вашиот карактер и однесување?* На ова прашање студентите од двете места дале контрадикторни одговори. Имено, студентите кои студираат во Штип одговориле позитивно, дека тоа влијае на формирањето на нивниот карактер и однесување, додека студентите кои студираат во Струмица одговориле негативно, односно дека начинот на кој го поминуваат своето слободно време не влијае на формирањето на нивниот карактер и однесување. (прилог табела 3)

Табела 3.

Разлики меѓу студентите во однос на нивната физичка активност во слободното време

прашање	Локација на ФОН	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	t	df	Sig. (2-tailed)
Сметате ли дека начинот на кој го користите слободното време влијае на формирање на вашиот карактер и однесување	Штип	95	1,75	,945	,097	-2,419	124	,017**
	Струмица	31	2,23	,990	,178			

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$

На прашањето: *Во мојот живот физичката активност и спортот* од повеќето понудени одговори студентите во најголем процент (49,2%) одговориле дека физичката активност и спортот имаат големо значење – *сметам дека се многу значајни во текот на студирањето.*

Истовремено од студентите побаравме одговор дали активно се спортувале за време на основното и средното образование, на што голем дел од нив одговориле позитивно (59,4%). Паралелно на претходно поставеното прашање следувааше и прашањето во кое баравме да направат споредба на нивната спортска активност во изминатиот период и денес. На ова прашање 43,8% одговориле дека *повеќе се занимавале со спорт во тек на средното образование.*

На прашањето *Дали се занимавате со физичка активност во слободното време сега како студент* поголем дел од студентите одговориле дека понекогаш се занимаваат (60,2%), а помал дел потврдиле дека се занимаваат со спортски активности и сега како студенти (32%).

Потоа следува и прашањето во кое се бара да одредат колку пати неделно се занимават со физичка активност. На ова прашање студентите се согласни дека со вакви активности се занимаваат еднаш (24,2%) и два пати во неделата (23,4%). Како глава мотивација за занимавање со спорт

студентите наведуваат дека спортот им овозможува одржување на добра функционална и здравствена состојба, јакнење на волјата и карактерот (40,6%) а дел сметаат дека е и можност за психичко растоварување и намалување на стресот (19,5%).

Студентите ги прашавме и да одредат кога одбираат спортски активности во слободното време во каков тип на активности бо сакале да бидат вклучени. На ова прашање беа понудени повеќе одговори. На првата опција поголем дел од нив одговорија дека повеќе би одбрале активности кои се изведуваат на отворено (53,1%), за разлика од активностите кои се изведуваат во сала или друг затворен простор. Во однос на прашањето дали повеќе одбираат активности во кои се бара индивидуалност или тимска работа, повеќето одговориле дека одбираат тимски активности (68%). На крај ги прашавме и дали би одбрале активности кои имаат или кои немаат натпераврвачки карактер. 64% од нив одговориле дека би одбрале активности кои се со натпераврвачки карактер.

Во однос на определувањето на нивното задоволство од користењето на нивното слободно време студентите се согласно дека *воглавно се задоволни* (51,6%), а дел од нив се *доста задоволни* (25%). Согласно се и во однос на прашањето во кое се бараше да одговорот дали начинот на кој го користат слободното време влијае на формирање на нивниот карактер и однесување. Голем дел од нив потврдно одговориле дека тоа влијае на формирање на нивниот карактер и однесување (53,9%), додека дел од нив делумно се согласуваат со тоа (40,6%).

На крај од студентите побаравме да одредат што за нив претставува користењето на слободното време во (за) спортски активности или движење. На ова прашање студентите имаат подеднакво мислење дека тоа претставува *инвестиција во сопственото здравје и благосостојба* (32,8%) како и прашање на личен избор (26,6%) и начин на квалитетно и ефикасно користење на слободното време (25,8%).

Заклучок

Современиот човек, формално, поседува се повеќе слободно време, а истовремено и бројни обврски вон просторот на стандардните работни обврски кои неговото слободно време го прават неслободно. Истовремено се наметнува и прашањето како младите да се едуцираат културно да го минуваат своето слободно време. Токму овде училиштата, факултетите (воспитно-образовните институции) ја имаат главната улога за тоа, каде покрај училишните активности, ќе понудат и квалитетни воннаставни активности кои ќе претставуваат место за соживот со другите, место за дружење и развој. Вклучувајќи се во различните воннаставни активности, во зависност од понудата на училиштето/ факултетот, според нивните способности, интереси и желби се влијае на развојот на младите. Токму преку ваквите воннаставни активности на младите им се овозможува своето слободно време квалитетно да го исполнат, да се развиваат, да напредуваат, творат, а на тој начин и да стекнат култура на живеење и култура на минување на слободното време.

Користена литература

- Tomić, R., Hasanović, I., (2007). *Mladi i slobodno vrijeme*, OFF SET:Tuzla
- Popadić, R. Slobodno vrijeme mladih kao pedagoški problem, Retrieved from: <http://www.filozof.org/pdf%20format/zbornik2/Rade%20Popadic.pdf>
- Будимир-Нинковић, Г. (2008). *Педагогија слободное времена- хрестоматија*, Јагодина: Педагошки факултет
- Badrić M., Prskalo, I. Šilić, N., (2011). Razlike u strukturi slobodnog vremena između učenika urbanih I ruralnih područja, Physical education / Tjelesna i zdravstvena kultura, 6Th FIEP European Congress / 6. FIEP europski kongres, Poreč, Croatia
- Mlinarević, V., Miliša, Z., Proroković, A. (2007). Slobodno vrijeme mladih u procesima modernizacije – usporedba slavonskih gradova i Zadra, *Pedagogijska istraživanja* (1334-7888) 4 (2007), 1; 81-99
- Berc, G. i Buljevac, M. (2007) Slobodno vrijeme i mladi – preventivni aspekti. *Dijete i društvo – časopis za promociju prava djeteta*, 9 (1), 25-46.
- Dječja prava i slobodno vrijeme, *Zbornik priopćenja s tribina pravobraniteljice za djecu*, Zagreb, 2010

- Popeska, B., & Sivevska, D (2013) Place of living and socio - economic status of students as a factors in organization of their leisure time, 5th International Scientific Conference of Modern Trends of Physical Education and Sport, 08.11 – 09.11.2013 ISSN 1314-2275 (pp. 291 – 300). Sofia: University Ss. Kliment Ohridski, Sport Department, Bulgaria.
- Popeska, B., Sivevska, D., Ignatov, G., (2015) *Comparison of leisure time between students of teaching faculties in Macedonia and Bulgaria with emphasis on sport activities*, Konferencija Učiteljskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 2015- Istraživanja paradigmi djetinjstva, odgoja i obrazovanja, 13-15.04.2015, Opatija, Croatia
- Сивевска Д., Попеска, Б., (2014) *Слободното време на студентите од Факултетот за образовни науки во Штип*, Научни скуп са меѓународним учешћем на тему: САВРЕМЕНЕ ТЕНДЕНЦИЈЕ У НАСТАВНИМ И ВАННАСТАВНИМ АКТИВНОСТИМА НА УЧИТЕЉСКИМ (ПЕДАГОШКИМ) ФАКУЛТЕТИМА, Учитељски факултет у Врање, Универзитет у Ниш, Врање, Србија (стр. 240-254)